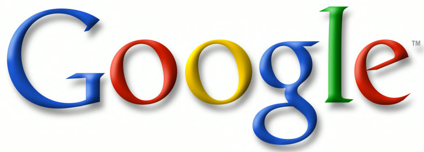

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0276 5904

TAFEREELEN
UIT
SCHILLERS
WILLEM TELL,

DOOR

W. A. ELBERTS.

ZWOLLE,
DE ERVEN J. J. TIJL.
1865.

BOEK- EN STEENDRUKKERIJ VAN DE ERVEN J. J. TIJL.

WILLEM TELL.

TAFEREELEN

UIT

SCHILLERS

WILLEM TELL,

VOOR REDERIJKERS OVERGEZET

EN GERANGSCHIKT

DOOR

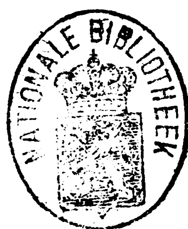
W. A. ELBERTS,

VOORZITTER DER ZWOLSCHE REDERIJKERSKAMER RHIJNVIS FEITH.

ZWOLLE,

DE ERVEN J. J. TIJL.

1865.

NATIONALE BIBLIOTHEEK

EEN WOORD VOORAF
AAN DE LEDEN DER ZUSTER-KAMERS.

Algemeen is de klacht over de behoefte aan degelijke "stukken", voor rederijkers geschikt en verschillend zijn de middelen, door bevoegden en onbevoegden aangewezen om in die behoefte te voorzien.

Sommigen zeggen: "reciteer losse verzen", anderen: "neem fragmenten uit de meesterstukken der oude school", weer anderen: "reciteer proza", nog weer anderen: "wissel uw reciet met zang, muziek en dans af" enz. Bij zooveel raadgevingen treedt onwillekeurig de vraag op den voorgrond: Met welk doel zijn de rederijkerskamers opgericht? Bepaalt het zich enkel tot onderlinge beoefening der uiterlijke welsprekendheid? Of strekt het zich verder uit? Trachten wij mede te werken aan de veredeling van den smaak onzes volks? Zoo ja, welke middelen moeten en kunnen wij aanwenden, om dat doel te bereiken? Moeten daartoe enkel losse verzen gereciteerd worden? Maar dan loopt men gevaar van bij gebrek aan toehoorders de zaal te moeten sluiten. Niets dan verzen te reciteeren — al worden ze ook met zorg gekozen en voorgedragen — is vervelend op den duur. Men denke slechts aan de nutsbijdragen. Dit is ook de redeneering der voorstanders van muziek en dans tot afwisseling van

't reciet. Maar ik vraag het u, Mijne Heeren, is zulk eene handelwijze niet beneden den rederijker? Of moeten de kamers ontaarden in cafés chantants et dansants? Als we geen ernstiger doel voor oogen hebben dan bloot ondernemers te zijn van publieke vermakelijkheden, dan is het wijzer al de kamers zoo gauw mogelijk op te heffen.

Maar, zeggen anderen, als het publiek van het „versjes opzeggen" niet houdt, draag dan proza voor. Wat mij betreft, ik heb geen bezwaar om in ongebonden zoowel als gebonden stijl te spreken, als het doel, het groote doel, bevordering van den smaak voor al wat schoon en edel is, niet uit het oog verloren wordt. En hiertoe acht ik de dramatische poëzie het verkieslijkste. De stukken der ouden dan? Vondel, Huydecoper, van Haren? Neen: zonder iets te willen afdingen op de groote verdiensten dier mannen, zeg ik dat wij moeten raadplegen met den smaak of wilt gij liever den wansmaak van ons publiek. Zoolang men in de onbekookte, onnatuurlijk zamengeflanste stukken der Fransche school behagen schept: zoolang men van het tooneel meer voor het oog dan voor het oor, meer voor de prikkeling dan voor de streeling van 't gevoel verlangt: of zoolang men naar de comedie gaat om „te lachen": — zoolang zullen de treurspelen der ouden in 't water vallen. Men wil op het tooneel geen vervelend declameeren, geen ellenlange alleenspraken en deftige alexandrijnen. Maar men behoeft ook juist niet bij de ouden school te gaan om gezonde denkbeelden, in schoone dichterlijke vormen gehuld, aan te treffen en waar men tevens actie en handeling ziet.

Er is slechts één wezenlijk bezwaar, waarop de rederijker bij de opvoering van een degelijk tooneelspel stuit: het gemis aan vrouwen. Zoolang het schoon geslacht

onze pogingen op geen andere wijze onderschraagt, dan door hare beminnelijke tegenwoordigheid bij de uitvoeringen, zullen we steeds op groote moeilijkheden stuiten bij de keuze der stukken. Ik zwijg hier van het tal dramatische gedichten en prozablijspelen, in de laatste jaren voor rederijkers gemaakt en door deze opgevoerd, waarvan de meeste der eerste geen andere verdienste hebben dan zinledigheid, en de laatste veelal met koffijhuispraatjes en flaauwe aardigheden zijn opgevuld. Hoe belemmerend dit totale gemis aan vrouwen ook is, mag ons dit echter niet afbrengen van den goeden weg in de keuze der stukken. Deze gedachte gaf mij aanleiding tot de overzetting van eenige tooneelen uit SCHILLER'S WILLEM TELL, die zooveel mogelijk een geheel vormen. Wel wacht ik een afkeurend oordeel op mijne poging, zoo het boekje onder de oogen der critiek valt, voor zooverre zij mij het verminken van het stuk verwijten zal; doch ik zal mij dit getroosten, en, schuld bekennende, beterschap beloven, mits zij ons een dramatisch gedicht levere dat zich door degelijkheid en uitvoerbaarheid onderscheidt.

PERSONEN.

HERMAN GESSLER, landvoogd des keizers in Schwijtz en Uri.

RUDOLF DE HARRAS, zijn stalmeester.

WALTER FÜRST, WERNER STAUFFACHER, ARNOLD VAN MELCHTHAL, COENRAAD BAUMGARTEN, Landlieden uit verschillende deelen van Zwitserland.

WILLEM TELL, boogschutter.

WALTER, zijn zoon.

ULRICH STEINMETZ, bouwmeester.

RUODI, visscher.

STUSSI, zijn pleegzoon.

FRIESSHART, wapenknecht.

Landbouwers, krijgslieden, enz.

EERSTE TAFEREEL.

RUODI.

De wolken pakken zich allengs te zaam,
De wind steekt op: de vogels zoeken ijlings
Hun boom en nest. Reeds vallen droppels neer,
Van verre doet de donder zich ook hooren.

(*Men klopt.*)

Wie roept mij daar?

STEINMETZ, *binnenkomende.*

'k Zoek tegen weer en wind
Een veilge schuilplaats.

RUODI.

In mijn hut te vinden,
Wees welkom, vriend. Van waar komt gij?

STEINMETZ.

Ik kom
Van Altorf, waar zich vreemde zaken voordoen,
Waar, op bevel des landvoogds, allerwegen
Kasteel en toren rijst. En straffeloos
De vrije mannen van Uri, gedwongen
Tot heeredienst en slavenwerk,
Den fieren nek reeds hebben leeren buigen;
Waar mannen, grijs van haar, om hunne deugd
Geëerd, niet slechts het zwaarste werk verrichten
En sterven, maar de dwingeland met ons
Zijn spel nog verder drijft.

RUODI.

Wat wilt ge zeggen?

STEINMETZ.

Ik meen wat heden morgen is geschied
Te Altorf op de markt, waar zeven mannen,
Door trommelslagers voorgegaan, een staak
In d' aard bevestigden en daarop plaatsten
Des landvoogds hoed. Toen riep eeu wapenknecht
Tot vrouw en kinderen, die hem omringden:
„Geeft acht, in 's keizers naam, hoort naar mijn woord.
Gij, mannen van Uri, ziet dezen hoed hier
Op d' hoogste plek van Altorfs markt geplaatst;
Welnu, 't is Gesslers wil en wensch op heden
Dat dezen hoed gelijke eer geschied'
Als aan hem zelf. Blootshoofds en slechts kniebuigend
Zult gij hem eeren. Hieraan toch erkent
De keizer zijne trouwe onderdanen.
En wie 't gebod veracht, hij wordt van lijf
En goed verklaard te zijn vervallen."

RUODI.

Hemel!
Wat ongehoorde zaak! Was 't nog de kroon
Des keizers zelf.....

STEINMETZ.

't Is juist een strik gespannen
Waarin wij vallen zullen.

RUODI.

Zulk een smaad
Draagt nooit een rechtgeaarde, trouwe Zwitser.

BAUMGARTEN *komt ademloos binnenstormen.*

Om Godswil, Ruodi, uw schuit, waar is
Uw schuit!

RUODI.

Wat is er dan te doen? Baumgarten,
Hoe dus ontsteld?

BAUMGARTEN.

Maak los uw schuit. Red mij.
O red mij van den dood. Wil over 't meer mij zetten.

RUODI.

Wie is 't die u vervolgt?

BAUMGARTEN.

Zij zijn mij op het spoor.
Des landvoogds ruiters komen. Hunne handen
Ontkom ik niet, zoo gij m' niet overzet.

RUODI.

Maar waarom toch vervolgen u die ruiters?

BAUMGARTEN.

Ik smeek u, red mij eerst, dan sta ik u
Te woord.

STEINMETZ.

Gij zijt met bloed bevlekt. Wat is er
Gebeurd?

BAUMGARTEN.

Des keizers slotvoogd op den Rossberg...

STEINMETZ.

De wolvenschieter? Volgt hij u op het spoor?

BAUMGARTEN.

Hij brouwt geen kwaad thans meer. Hij viel ter neder
Aan mijne voeten.

RUODI.

Vriend! De Heer zij u
Genadig! Wat hebt gij gedaan?

BAUMGARTEN.

Wat ieder
In mijne plaats gedaan zou hebben, vriend,

Gewroken mijn goed recht aan hem: belager
Van mijne eer en die van mijne vrouw,
Velde ik hem neêr met mijne bijl. Ruodi,
Ik smeek u, ga.

RUODI *af.*

STEINMETZ.

Gij hebt met uwe bijl
Des woestaards kop gekloofd. O laat mij hooren
Al wat u wedervoer, eer hij zijn schuit
Van wal heeft losgemaakt.

BAUMGARTEN.

Om hout te hakken
Was ik naar 't bosch gegaan. Daar komt mijn vrouw,
De doodsverw op de kaken, aangeloopen,
Zij valt mij weenend om den hals en klaagt:
„De slotvoogd is in huis met list gedrongen
„En heeft mij aangegrepen. Doch met kracht
„Ben ik zijn boozen lust en arm ontkomen."
Terstond snel ik naar mijne woning heen,
En met mijn bijl vel ik den woestaard neder.

STEINMETZ.

Niet laakbaar is uw daad.

BAUMGARTEN.

Maar ruchtbaar wel.
Ik word vervolgd.... Terwijl wij spreken, Hemel,
Verloopt de tijd.

RUODI *komt terug.*

Een hevig onweer naakt
En gij moet wachten.

BAUMGARTEN.

Heil'ge God! Ik wachten!
Ik kan niet; ieder uitstel is de dood.

STEINMETZ *tot* RUODI.

Kom, waag het maar, met Godes hulp, Ruodi,
Komt gij het meer wel over. Helpt gij niet gaarn
Den naaste? Allen kan zulk lot bejeegnen.
(*Hevige donder*).

RUODI.

De stormwind raast. Gij ziet hoe vrees'lijk hoog
De golven gaan; ik kan den wind onmogelijk
Beheerschen op de vlakte.

BAUMGARTEN *omvat Ruodi's knie.*

Erbarm u;
De goede God zal medelijden hebben.

STEINMETZ.

Zijn leven is in uwe hand. Ontferm
U over hem. Ruodi, een huisvader
Is hij met vrouw en kroost.

RUODI.

Ook ik heb vrouw
En kindren. Zie, het schuim spat voor de deurpost,
En hemelhoog rijst golf bij golf. Ik zou
Zoo gaarn den braven man het leven redden,
Maar 't is onmogelijk, bedenk het zelf.

BAUMGARTEN, *nog steeds op de knieën.*

O,
Dan moet ik vallen in des vijands handen:
Wijl reeds de vrije kust aan de overzij
Mij toelacht. Met de oogen kan 'k haar vinden,
Mijn stemgeluid kan haar bereiken. Zie,
Daar ligt de schuit, die over 't meer mij voert,
En 'k moet hier hulp'loos blijven en verlaten.

WILLEM TELL *komt binnen.*

TELL.

Wie is de man, die hier om hulpe smeekt?

STEINMETZ.

Een man uit Alz'. Hij heeft zijn eer verdedigd,
Den wolvenschieter van den Rossberg neêr-
Geveld. Des landvoogds ruiters achtervolgen
Zijn spoor. Vergeefs smeekt hij den overtocht;
De schipper ducht het weer en wil niet varen.

RUODI.

Spreek, Willem Tell, ook gij hanteert het roer,
Gelijk de boog, spreek en beslis of 't varen
Nu raadzaam is.

(*Hevige donderslagen*).

Wie werpt zich roek'loos in
Des afgronds kaken? Niemand.

TELL.

Aan zich zelven
Behoort de brave 't laatst te denken. Bouw
Op God en red den braven man.

RUODI.

Gemak'lijk
Is 't goeden raad te geven, als men veilig zit
In d' haven. Zie, daar is de schuit; sterk zijn
De riemen, Tell. Beproef 't

STEINMETZ *tot* RUODI.

Red hem.

RUODI.

Onmogelijk.
Al was 't mijn broeder of mijn eigen kind. —
St. Jansdag is 't, dan raast en tiert het meer,
't Spelt ongeluk. 't Meer moet zijn offer hebben.

TELL.

Met beuzelpraat wordt hier niets uitgericht.
De zaak eischt snel beraad; den man moet hulp geworden.
Ruodi, spreek, wilt gij het wagen?

RUODI.

Neen.

TELL.

In Godes naam. Ik zal 't beproeven.

STEINMETZ.

Ha, wakkre Tell, 'k bewonder u!

BAUMGARTEN.

Gij zijt
Mijn redder en mijn engel, Tell.

TELL.

Wel red ik
U uit des landvoogds macht, maar uit den nood
Der stormen moet een andre macht u redden,
Doch beter is 't, dat gij in Godes hand
Dan in der menschen handen valt.

tot STEINMETZ

Vaarwel,
Komt mij iets menschlijks over, troost mijn gade,
Verlaat haar niet. Ik heb gedaan wat ik
Niet laten kon, noch mocht.

TELL *en* BAUMGARTEN *af.*

STEINMETZ.

Gij zijt een meester
In 't sturen van het roer. Dorst gij het niet?

RUODI.

Die Willem Tell is eenig in 't gebergte,
Geen schipper waagt te doen wat hij besteekt.

STEINMETZ, *door het venster ziende.*

Hij zet van wal. God helpe hem en sture
Het bootje op de ongestuime zee!
De golf slaat over 't ranke vaartuig henen,
Ik zie 't niet meer. Doch wacht, daar rijst het weêr,

Met mannenkracht werkt hij zich door de branding;
Kom, moed gevat! Zijn hoop is op den Heer.

TWEEDE TAFEREEL.

Woning van STAUFFACHER.

TELL *en* BAUMGARTEN, *opkomende.*

TELL.

Nu hebt ge mijne hulp niet langer noodig.
Een vader der verdrukten woont in 't huis,
Dat gij hier binnentreedt; het is Stauffacher,
Daar is hij zelf.

STAUFFACHER *treedt door de zijdeur binnen.*

STAUFFACHER.

Gij, Willem, hier! Ik heet
U welkom in mijn huis. Wat voert u herwaarts?

TELL.

De wolvenschieter van den Rossberg ligt
Geveld door dezen man. Zijn euveldaden,
Zij vonden eenen wreker. Naauw vervolgd
Door Gesslers ruiters, zocht hij voor hun woede
Een schuilplaats hier; uw woning wees ik hem.

STAUFFACHER.

Blijf in mijn huis tot beetre tijden komen.
Al weêr een offer van des vreemdelings
Geweld.

BAUMGARTEN.

Heb dank, zoo ooit de vrijheidszonne
Der Alpen top beschijnt, vergeld ik u wat gij
Thans met gevaar van lijf en goed verricht.

STAUFFACHER.

Ook ik ben 't voorwerp van des landvoogds haat,

En kon hij, o hoe gaarn zou hij mij treffen!
De hinderpaal, dat zich ook Schwijtz niet hecht
Aan 's keizers huis, ben ik in zijne oogen.

BAUMGARTEN.

Wien haat hij niet? Van wreedheên en geweld
Hoort men alomme klagen. Zoo een ieder,
Die 't met de vrijheid meent, ons bij wou staan,
Dan zou de lieve God ons niet verlaten,
Maar zegen geven op de goede zaak.

STAUFFACHER.

Bedenk wel wat ge zegt en wenscht, o jong'ling.
In 't vreedzaam Zwitserland, op berg en dal,
Zoudt gij het woest rumoer des krijgs verlangen?
Een worstelstrijd, in dollen overmoed,
Met Oostenrijks hoovaardigen beheerscher?

BAUMGARTEN.

Wie niet zich zelven helpt, Gods hulpe zal
Hem falen; mannen zijn we toch? Een geesel
Is de oorlog voor de aard; wat *God* ons zendt,
Dat leere men verdragen. *Onrecht* echter
Verdraagt geen edel mensch. Niet aan
Het aardsche goed zij nog het hart geketend;
De vreemd'ling neemt dat goed, vertrapt het volk,
Verwoest het land, onteert de vrouw en dochter,
En wij — wij zouden staan met zwakke knie
En slappe hand? te laat zal 't ons berouwen,
Te laat zal men 't betreuren, dat de beul
Als schapen ons de wol heeft afgeschoren.
Tell, wat zegt gij? spreek gij uw oordeel uit.

TELL.

Veel voeg ik niet bij 't geen door dezen man
Gesproken is. Te Altorf staat een staak,
Waarop des landvoogds hoed bevestigd is:

„Dien eere men," zoo luidt 't bevel, „kniebuigend
„En blootshoofds." — Wij, wij zwijgen bij dien smaad,
Bij zooveel druk en hoon! Wat baat het zeggen:
„Een strenge heer regeert slechts kort: geen mensch
„Is tegen de overmacht bestand: men roeie
„Niet tegen wind en stroom: wanneer de storm
„Uit 's afgronds kolken breekt, dan is de haven
„Een veilig toevluchtsoord." Wat baat dat klagen,
Dat jamm'ren? Zijn we vrouwen? of vrije mannen?

STAUFFACHER.

't Is waarheid wat ge spreekt; wij moeten ons
Beraden. De oudsten en de invloedrijksten
Der landstreek zal 'k gaan spreken. 'k Bouw op u.
Uw hoofd en arm behoef ik beiden: 'k reken
Er op.

TELL *reikt hem de hand.*

Der goede zaak blijft Tell getrouw.
Maar wat gij ook moogt doen, laat mij niet deelen
In uwen raad: geen woorden — daden wil 'k.
Hebt gij mij noodig om te hand'len. Willem
Tell zal niet achterblijven. Vaarwel.

DERDE TAFEREEL.

WALTER FÜRST *en* ARNOLD VON MELCHTHAL *treden tegelijk binnen van verschillende kanten.*

MELCHTHAL.

Heer Walter Fürst.

FÜRST.

Als men ons hier verraste.
Blijf waar gij zijt. Bespieders gluren rond.

MELCHTHAL.

Brengt gij mij niets van Unterwalden, niets
Van mijnen vader. Neen 'k verdraag 't niet langer
Als een gevangen man hier leêg te loopen.
Wat heb ik toch misdadigs uitgevoerd?
Geen moord beging 'k; waarom zou 'k mij verbergen?
Den driesten knaap, die roekeloos op last
Des voogds mijn ossen roofde voor mijn oogen,
Sloeg ik met mijnen staf den vinger stuk.

FÜRST.

Te haastig zijt ge. De knaap werd immers
Gezonden door uw wet'ge overheid,
Gij waart strafschuldig en gij moet verdragen
De straf u opgelegd, hoe zwaar ook.

MELCHTHAL.

Hoe?
Ik zou verdragen wat de vlegel mij
Toevoegde. „Als de boer brood wil eten,
„Zoo dient hij zelf te trekken aan den ploeg."
Het sneed mij door de ziel toen hij mijn ossen,
De schoone dieren, lossneed van den ploeg.
Dof brulden zij, als hadden zij 't besef
Van 't onrecht, en zij stieten met de hoornen.
Toen kookte 't in mijn binnenst. En, mij zelf
Geen meester, sloeg ik met mijn staf den bode.

FÜRST *ter zijde.*

Och, wij bedwingen naauw'lijks ons gevoel,
Hoe zal de vuur'ge jeugd zich dan betoomen!

MELCHTHAL.

Om vader spijt het mij. Hij 's oud en zwak,
En hulpbehoevend en ik kan niet helpen.
De landvoogd haat hem, wijl hij steeds voor recht
En vrijheid met getrouwheid heeft gestreden.

Zij zullen d' armen man dus plagen, kwellen,
En niemand is er, die zijn huis behoedt. —
Er kome van wat wil, ik blijf niet langer.

FÜRST.

Wacht wat en oefen uw geduld. Misschien
Dat uit het woud ons tijding dra geworde.
'k Hoor kloppen, Melchthal ga — wellicht een bode
Van Gessler. Haast u toch. Gij zijt in Uri
Niet veilig voor den arm van Landenberg;
Gij weet, tyrannen reiken overal
Elkaâr de hand.

MELCHTHAL.

Zij leeren ons wat ons
Te doen staat.

FÜRST.

Ga. Wanneer 't hier veilig is
Roep ik u weêr.

MELCHTHAL *af.*

De ongelukkige!
Ik mag hem niet ontveinzen wat ik vrees,
En toch ik durf mijn kwaad vermoên niet zeggen.
Wie klopt? Zoo vaak de deure kraakt verwacht
Ik ongeluk. Verraad en argwaan loert
In alle hoeken. Ja, des dwing'lands boden
Begeven zich tot in de binnenkamers. —
Dra wordt het noodig, dat men 't huis met bout
En grendels goed voorzie.

Hij opent de deur, en treedt verbaasd terug, toen Werner Stauffacher binnentreedt.

FÜRST.

Wat zie ik? Gij hier, Werner! Nu bij God!
Een waarde, dierbre gast. Geen beter man
Is over mijnen drempel ooit getreden.

Wees welkom, hart'lijk welkom in mijn huis.
Wat voert u hier? Wat zoekt gij hier in Uri?

STAUFFACHER, *hem de hand reikend.*

De oude tijden en oud Zwitserland.

FÜRST.

Die brengt gij met u. — Zie, 't is mij zoo wel;
Als 'k u aanschouw, dan klopt mij dankbaar 't harte.
Zet u, heer Werner. — Zeg, hoe vaart uw vrouw,
Wier gulheid en gastvrijheid zijn alom
Geroemd. Een ieder spreekt van haar met eere.
Maar zeg mij, komt gij over Fluelen hier.
Niets nieuws heeft dan uw oog nog kunnen treffen?

STAUFFACHER *gaat zitten.*

O ja, ik heb een trotsch gebouw gezien,
Nog onvoltooid. hetgeen mij niet verheugde.

FÜRST.

Juist, vriend, dat meende ik.

STAUFFACHER.

Nog nooit zag men
Bij menschenheugenis hier zulk een sterkte,
Geen woning had hier vastheid dan het graf.

FÜRST.

't Slot is een juist geteekend graf der vrijheid.

STAUFFACHER.

Heer Walter Fürst, ik wil u niet verhelen,
Dat geen nieuwsgierigheid alleen mij drijft: —
Mij drukken zware zorgen. Lijden heb 'k
Te huis gelaten, lijden vind ik hier;
Onlijdbaar wordt het wat we allengs verduren,
En van dien druk is 't einde niet te zien. —
Vrij was de Zwitser van oudsher. — Heer Walter,
Wij zijn gewoon, dat men ons goed bejegent; —
Zoo iets is nooit nog in dit land beleefd,

Zoo lang een herder op deez' bergen doolde.

FÜRST.

Ja zonder voorbeeld is 't ook; de eedle Heer
Van Attinghausen, hij, die nog de oude,
Zoo goede tijden heeft gekend, vindt 't onverdraag'lijk.

STAUFFACHER.

Ook ginder in het woud stroomt reeds het bloed.
De wolvenschieter van den Rossberg heeft naar
Verboden vrucht gereikt. Baumgarten's vrouw
Was 't voorwerp van zijn drift, doch de echtgenoot
Versloeg den booswicht met een zware bijl.

FÜRST.

Rechtvaardig is de Heer waar Hij gericht houdt!
Baumgarten, zegt gij, een bescheiden man,
Hij is gered toch en gewis verborgen.

STAUFFACHER.

Uw schoonzoon heeft hem over 't meer gevoerd,
Bij mij te Steinen houd ik hem verborgen.
Nog wreeder feit heeft mij dezelfde man
Bericht, hetwelk te Sarnen is geschied. —
Het hart van ieder eerlijk man moet bloeden.

MELCHTHAL, *op den achtergrond.*

FÜRST, *opmerkzaam.*

Zeg mij, wat is 't?

STAUFFACHER.

In 't Melchthal, waar men
Bij Kern het dal inkomt, woont een rechtschapen,
Geachte man: von Halden is zijn naam:
En zijne stem geldt veel in de gemeente.

FÜRST.

Wie kent hem niet? Wat viel er met hem voor?

STAUFFACHER.

De landvoogd had om een gering vergrijp

Zijn zoon bestraft: hij liet zijn schoone ossen,
Het beste paar, hem van den ploeg afspannen.....
Toen sloeg de knaap den knecht en vluchtte heen.

FÜRST, *in spanning.*

Den vader echter, spreek — hoe gaat het hem?

STAUFFACHER.

De Landenberger laat den vader komen,
En eischt van hem de leev'ring van zijn zoon,
En toen de oude man met waarheid zweert,
Dat hij niets van den vlucht'ling heeft gehoord,
Toen laat de wreedaard zijne beulen roepen.

FÜRST *springt op, en wil hem naar de andere zijde voeren.*

O stil, niets meer!

STAUFFACHER, *opgewonden.*

"Is mij de zoon ontkomen,
"Toch heb ik u;" laat hem ter aarde werpen,
Een puntig ijzer hem in d' oogen boren.

FÜRST.

Barmhartige Hemel!

MELCHTHAL, *binnenstormend.*

In de oogen, zegt gij?

STAUFFACHER, *verbaasd tot Walter Fürst.*

Wie is die jongeling?

MELCHTHAL *grijpt hem krampachtig aan.*

In de oogen, spreek!

FÜRST.

Helaas, de diep rampzalige!

STAUFFACHER.

Wie is 't?

(*Fürst geeft hem een teeken.*)

De zoon is 't! O gerechte God!

MELCHTHAL.

En ik
Moet verre zijn! — In zijne beide oogen?

FÜRST.

Bedwing uw smart. Verdraag ze als een man.

MELCHTHAL.

Om mijne schuld, om mijner misdaad wille,
Blind, zegt ge? werk'lijk blind, volslagen blind?

STAUFFACHER.

Ik zei 't. De bron des lichts is opgedroogd,
Het zonnelicht aanschouwt hij nimmer weder.

FÜRST.

Verschoon zijn smart!

MELCHTHAL.

Nimmer, nimmer weder.

Hij drukt de hand voor de oogen en zwijgt eenige oogenblikken; dan wendt hij zich van den eenen naar den anderen en spreekt met eene zachte in tranen ge; smoorde stem.

O eene gaaf des hemels is het licht
Der oogen. — Vader! Alle wezens leven
Van 't licht, gelukkig en tevreên. De plant
Zelfs keert zich vrolijk naar het licht der zonne.....
En hij moet zitten, tastend in den nacht,
In 't eeuwig duister — hem verkwikt niet meer
Het malsche groen der wei, der bloemenpracht;
Den gloed des wijns kan hij niet meer aanschouwen;
Sterven is niets, maar *leven* en niet *zien*, —
Dat is een ongeluk. — Waarom ziet gij
Zoo deernisvol mij aan? Ik heb twee oogen,
En kan den blinden vader geen oog geven;
Geen schemer zelfs uit deze zee van licht,
Die helverblindend mij in de oogen dringt.

STAUFFACHER.

Ach, ik moet uwe smart nog vergrooten,
In plaats van die te heelen. — Hem ontbreekt meer,
Want alles heeft de landvoogd hem ontroofd;
Niets heeft hij hem gelaten dan den staf,
Om naakt en blind van deur tot deur te beed'len.

MELCHTHAL.

Niets dan een staf voor d'armen blinden man,
Alles geroofd, en ook het licht der zonne,
't Gemeene goed, zelfs van den armste. —
Spreek nu niet meer van blijven, van verbergen. —
Wat voor een laffen, zwakken knaap ben ik,
Dat ik aan *mijne* veiligheid wel dacht,
Niet aan de *zijne!* — Uw dierbaar hoofd heb ik
Als pand gelaten in des woestaards handen!
Lafhartige voorzichtigheid, ga heen. — Op niets
Dan bloedige vergelding wil ik denken.
Ik wil van hier — en niemand zal mij houden. —
Te midden van zijn ruiters zoek ik hem,
En vorder hem het oog mijns vaders af.
Wat 'kommert mij het leven, als ik maar
Mijn diepe onverdraagbre smart kan koelen
In zijn bloed.

Hij wil gaan.

FÜRST.

Blijf, verlaat ons niet alzoo;
Wat kunt gij tegen hem? Hij zit te Samen
Op zijnen hoogen burcht, en drijft wellicht
Den spot met uwe machtelooze woede.

MELCHTHAL.

Al woont hij boven op het ijspaleis
Des Schreckhorns of hooger, waar de Jungfrau
Sints eeuwen lang omsluierd zit, ik baan

Me een weg tot hem. Met twintig knapen,
Gezind als ik, beklim ik zijnen burcht;
En als mij niemand volgt, en als gij allen,
Voor huis en hof, voor vrouw en kind bevreesd,
U buigt voor 't harde slavenjuk — dan roep ik
De herders in 't gebergt rondom bij een
Te zamen onder 't vrije hemeldak; —
Daar is het hart gezond en onverbloemd
Zal 'k daar het gruwzaam feit verhalen.

STAUFFACHER, *tot Walter Fürst.*

Het toppunt is bereikt: wat talmen wij?
Niet wachten tot het uiterste. —

MELCHTHAL.

Welk uiterste
Is nog te vreezen, wanneer het licht des oogs
In zijnen schuilhoek niet meer veilig is. —
Zijn wij dan weerloos? Waarom leerden wij
Den handboog spannen en de strijdbijl vlug
Hanteeren. Ieder wezen werd een wapen
Gegeven tot verdediging in nood.
't Vermoeide hert stelt zich te weer en toont
Den vuur'gen honden zijn gevreesde hoornen;
De gemze lokt den jager in den afgrond;
De ploegos zelf, de zachte huisgenoot
Des menschen, die d' ongehoorde kracht
Zijns neks geduldig onder 't juk gebogen houdt,
Springt op als hij getergd wordt. Woedend slingert
Hij zijnen vijand in de lucht.

FÜRST.

Indien
De drie gewesten dachten zoo als wij,
Dan zouden wij wellicht nog iets vermogen.

STAUFFACHER.

Als Uri roept, als Unterwalden helpt,
Zal ook de Schwijtzer d' ouden bond vereeren.

MELCHTHAL.

Groot is in Unterwalden nog de kring
Van mijne vrienden. Ieder waagt met vreugde
Zijn lijf en bloed, zoodra hij steun bij and'ren
Vindt. O, vrome vad'ren in dit land,
Ik sta slechts als een jong'ling tusschen u,
Aan ondervinding rijk. — Helaas! Bescheiden
Zwijgt mijne stem in 's lands vergadering.
Veracht mijn goeden raad, mijn woorden niet
Omdat ik jong ben en niet veel beleefde; —
Geen jeugdig vurig bloed maar diepe smart
Drijft me aan, zoodat de rots zelf heeft erbarmen.
Gij zelf zijt vaders, hoofden des gezins,
En wenscht u zelf een deugdzaam kind tot zoon,
Die van uw hoofd de grijze haren eere,
Den appel van het oog u vroom bewake; —
O, wijl gij zelf naar lichaam en naar goed
Nog niets geleden hebt: terwijl uw oogen
Nog vrolijk 't daglicht zien dat u beschijnt,
Wees daarom toch niet vreemd aan onze ellende,
Ook over u hangt 't zwaard van den tyran,
Gij hebt het land van Oostenrijk vervreemd. —
Ook dat alleen was de euveldaad mijns vaders,
Gij draagt één schuld, één straf zij aller lot!

STAUFFACHER, *tot Fürst.*

Beslis gij eerst. Ik ben bereid te volgen.

FÜRST.

Wij willen hooren wat de eed'le heeren
Van Sillizen, van Attinghausen raden.
Hun naam, dunkt mij, zal invloed schenken.

MELCHTHAL.

Waar is een naam toch in het woudgebergt,
Eerwaardiger dan uwe beide namen?
O, zulke namen zijn een echte waarborg
Voor 't volk; zij geven weêrklank in het land,
Gij hebt een erfgoed, rijk aan vaderdeugd,
Door noeste vlijt vermeerderd. Wat behoeven
Wij den adel? Laat ons 't alleen voleinden.
Waren we toch alleen in 't land. Mij dunkt
Ik zou.....

STAUFFACHER.

Der ed'len nood is minder groot.
De stroom, die in de dalen alles meêsleept,
Heeft nog de hoogten niet bereikt. Eerst dan
Zal hunne hulp gewis ons niet ontbreken,
Als zij het land geheel gewapend zien.

FÜRST.

Was er een scheidsman tusschen ons en Oostenrijk,
Zoo kan het recht beslissen en de wet:
Doch die ons onderdrukt is onze Keizer
En hoogste rechter. Zoo moet God *ons helpen*
Door onzen arm. Win gij voor u de mannen
Van Schwijtz; ik zal in Uri vrienden werven,
Wien echter zenden wij naar Unterwalden.

MELCHTHAL.

Zend mij er heen. — Wie is er nader toe?

FÜRST.

Ik keur het af. Gij zijt mijn gast, ik moet
Voor uwe veiligheid hier waken.

MELCHTHAL.

Laat mij;
Ik ken de afgelegen paden, en weet
De vrienden op te sporen, die mijn komst

Voor 's vijands oog verbergen.

STAUFFACHER.

O, laat hem gaan
Met God, ginds op de bergen woont geen
Verrader — zoo verafschuwd is het juk
Der tyrannie, dat zij geen werktuig vindt.

MELCHTHAL.

Hoe brengen wij elkaâr berichten over,
En hoe verschalken wij de achterdocht?

STAUFFACHER.

Wij konden ons te Brunnen of te Treib
Verzaam'len, waar de koopmansschepen landen.

FÜRST.

Zoo open mogen wij het werk niet drijven:
Hoort mijne meening. — Links aan 't meer, als men
Naar Brunnen reist, den wondersteen voorbij,
Ligt eene weide heim'lijk in het woud;
De Rutli heet ze bij het volk der herders. —

Tot Melchthal.

Daar grenzen onze landen aan elkaâr.

Tot Stauffacher.

Van Schwijtz vaart men in korten tijd naar Rutli,
Langs woeste paden kunnen wij bij nacht
Daar henen trekken en de zaak bespreken;
Daar mag ook ieder tien vertrouwde mannen
Meêbrengen die denken zoo als wij.

STAUFFACHER.

Zoo zij 't. Geeft beide mij uw rechterhand.
Komt slaan we alle handen in elkaar,
En even als wij drieën hier voor God
Vereenigd staan, zoo zijn de drie gewesten
Vereenigd, houw en trouw, op dood en leven,

FÜRST *en* MELCHTHAL.

Op dood en leven.

Zij houden de handen nog eenige oogenblikken zwijgend in elkander.

MELCHTHAL.

Oude blinde vader,
Gij kunt den dag der vrijheid niet meer zien.
Gij zult hem hooren. Als van Alp tot Alp
De vuursignalen vlammend zich verheffen,
De vaste burchten der tyrannen vallen,
Dan zal in uwe hut de vreugdtoon schallen,
Dan bant de jubeltoon voor goed de bitt're klacht,
Dan wordt het dag in uw stikdonkren nacht.

VIERDE TAFEREEL.

MELCHTHAL, STAUFFACHER. FÜRST, BAUMGARTEN, STEINMETZ *en vele andere eedgenooten. Allen blijven op den achtergrond, behalve de drie eersten.*

STAUFFACHER.

Zijt welkom.

MELCHTHAL.

O, heer Stauffacher. Ik heb hem
Gezien, die mij, zijn zoon, niet meer zien zoude,
De hand heb ik gelegd op zijne oogen,
En gloênde zucht naar wraak heb ik gezogen
Uit de verdoofde zonne van zijn blik.

STAUFFACHER.

Spreek niet van wraak. Niet wat gebeurd is wreken,
Maar 't kwaad dat ons bedreigt met moed het hoofd biên.
Zeg nu wat gij in Unterwalden deedt,

Of 't landvolk denkt als gij, en of de strikken
Des verraads u omringden.

MELCHTHAL.

Reeds had 't gerucht
Des nieuwen gruwels zich alom verspreid,
Mijn ongeluk verschafte mij den toegang
Tot iedre deur waar ik op mijne reis
Aanklopte, en als 'k die namen noemde,
Die in 't gebergt den landman heilig zijn,
Uw naam en dien van Fürst, toen zwoeren zij
Te doen wat recht en billijk u zou schijnen.
Zij zwoeren u te volgen in den dood.
Zoo ijlde ik veilig onder 't heilig dak
Der gastvrijheid van d' een naar d' andre hoeve,
En toen ik kwam in 't vaderlijke dal,
Waar mijne magen wijd en zijd in 't ronde wonen:
Toen ik mijn vader vond beroofd en blind,
Op 't vreemde stroo, van de barmhartigheid
Van milde menschen levend,

STAUFFACHER

Heil'ge hemel!

MELCHTHAL.

Toen weende ik niet. Niet in onmacht'ge tranen
Stortte ik de kracht der diepe smarte uit,
Diep in de borst, gelijk een dierb'ren schat,
Verborg ik haar en dacht alleen aan daden.
Ik kroop door alle bochten van 't gebergt;
Geen dal, hoe diep verborgen, waar 'k niet kwam,
En overal waarheen mijn voet mij bracht
Vond ik den zelfden haat der tyrannie.
De harten wond ik op door mijne taal, —
En ons behooren ze allen met hart en ziel.

FÜRST.

Veel reeds hebt gij in korten tijd volbracht.

MELCHTHAL.

Ik deed nog meer. De beide burchten zijn 't,
Rossberg en Sarnen, die de landman vreest,
Want achter hunne hooge muren strijdt
De vijand licht en plundert 't gansche land.
Met eigen oogen wilde ik 't onderzoeken.
Ik was te Sarnen en bezag den burcht.

STAUFFACHER.

Gij waagdet u zelfs in het hol des tijgers?

MELCHTHAL.

Ik kwam er in als pellegrim vermomd;
Ik zag den landvoogd aan den tafel zwelgen;
Oordeelt, of ik mijn hart bedwingen kon;
Ik zag den beul en ik versloeg hem niet.

STAUFFACHER.

Voorwaar, 't geluk was uwen moed genegen.

FÜRST, *tot de eedgenooten, die allengs naar voren zijn gekomen.*

Zoo moeten wij op onzen eigen grond
Te zamen sluipen, als de roovers in den nacht.

MELCHTHAL.

Het is zoo. Maar hetgeen hier wordt besloten,
Zal schitt'ren eens gelijk het licht der zon.

BAUMGARTEN.

Hoort wat mij God in 't hart geeft. Eedgenooten,
Wij staan hier in de plaats van 't gansche volk,
Zoo laat ons landdag houden naar 't aloud
Gebruik des lands, gelijk in kalme tijden.
Al wat niet wettig is mag nu verschooning
Erlangen door den drang des tijds. Doch God

Is overal waar men het recht doet gelden,
En onder zijnen hemel staan wij hier.

STEINMETZ.

Al is 't getal niet vol, het hart is hier
Van 't gansche volk: de besten zijn aanwezig.

BAUMGARTEN.

Wat is het, dat drie volken van 't gebergt
Hier aan den oever van het meer te zamen
Brengt in 't uur der geesten? Wat is het doel
Van 't nieuw verbond, dat wij hier stichten zullen?

STAUFFACHER.

Wij stichten hier geen nieuw verbond; het is
't Aloud verbond der vad'ren, dat wij slechts
Vernieuwen. Eedgenooten, mogen berg
En meer ons scheiden, elke stam zijn eigen
Regeering hebben, — toch zijn wij van één
Geslacht en van één bloed. Één vaderland,
Wat ook 't verschil van meening zij,
Beminnen en beschermen wij.
De and're volken dragen 't vreemde juk,
Zij hebben zich den vijand onderworpen
En leven zelfs in onze vruchtb're streken.
Verscheiden Saksers dienen vreemde heeren,
En hunne dienstbaarheid is erf'lijk op
Hun nageslacht. — Doch wij, de oude Zwitsers
Van echten stam, vereend door taal en zeden,
Wij hebben steeds de vrijheid ons bewaard;
Nooit onder vorsten bogen wij de knie;
Vrijwillig kozen wij den steun des keizers.

BAUMGARTEN.

Vrij kozen wij bescherming van het rijk.
Zoo staat het ook geschreven in des keizers
Brief.

STAUFFACHER.

Maar den keizer werd gehoorzaamheid
Geweigerd, als hij 't recht verkrachtte of
Aan gunstelingen onzen eigendom
Wegschonk. Zoo spraken onze vad'ren. En wij,
Wij zouden 't nieuwe juk met schande dragen
En dulden van den vreemden knecht, wat ons
In zijne macht geen keizer dorst gebieden?
Wij hebben dezen bodem ons geschapen
Door onzer handen vlijt, het oude bosch,
Dat anders tot der beeren woonplaats diende,
In een beschaafde, vruchtb're streek veranderd:
Aan ons behoort, door eeuwen lang bezit,
De bodem, — en de vreemde vorstenknecht
Zou 't wagen durven ons de boeien aan te leggen,
Ons smaad aandoen in onze eigen woning! —
Is er geen hulpe tegen zulk geweld?

Groote beweging onder de vergaderden.

't Geweld eens dwingelands heeft zijne grenzen;
Als de verdrukte nergens regt kan vinden,
Als onverdraag'lijk wordt de last — grijpt hij
Naar 't laatste middel, wijl geen ander baat.
Het zwaard bescherme ons dan voor 't ruw geweld;
Wij strijden voor ons land, voor vrouw en kind'ren.

ALLEN.

Wij strijden voor ons land, voor vrouw en kind'ren!

STEINMETZ.

Terwijl wij in den nacht ons hier beraden,
Daagt reeds de morgen op de hoogste bergen,
Kom scheiden wij, eer ons de dag verrast.

FÜRST.

Vrees niet, de nacht wijkt langzaam uit de dalen.

STAUFFACHER *treedt op den voorgrond, de anderen vormen een halven kring om hem.*

Bij 't morgenlicht, dat ons het eerst begroet,
Als voorboô van een hoogst geluk'gen dag,
Laat ons den eed van 't nieuw verbond bezweren;
Wij willen zijn één volk, als broeders leven
En onafscheidbaar in gevaar en nood.

ALLEN, *zwerende.*

Wij willen zijn één volk, als broeders leven
En onafscheidbaar in gevaar en nood.

STAUFFACHER.

Wij willen vrij zijn, als de vad'ren waren,
En allen liever dood dan slaven zijn.

ALLEN, *zwerende.*

Wij willen vrij zijn, als de vad'ren waren,
En allen liever dood dan slaven zijn.

STAUFFACHER.

Wij willen voor des menschen macht niet vreezen,
Maar vast vertrouwen op Gods sterken arm.

ALLEN, *zwerende.*

Wij willen voor des menschen macht niet vreezen,
Maar vast vertrouwen op Gods sterken arm.

Het scherm valt.

VIJFDE TAFEREEL.

WILLEM TELL, WALTER, *zijn zoon.*

Ziet gij daar, Walter, de Alpentoppen scheem'ren?

WALTER.

Dat zijn de gletschers, die des nachts zoo dond'ren
En ons de sneeuwlawinen nederzenden.

TELL.

Zoo is 't. En de lawinen hadden lang

Het stadje Altorf onder hunnen last
Begraven, als het woud daar boven niet
Gelijk een schutsmuur zich daartegen stelde.

WALTER, *na eenig nadenken.*

Zijn er landen, vader, waar geen bergen zijn?

TELL.

Als men van onze hoogten steeds afdaalt,
De stroomen volgt, dan komt men in een land,
Dat vlak en effen is en waar geen bergvloed bruischt;
Het koren groeit daar op de vrucht'bre akkers,
Een tuin gelijk, kan men het schoone land beschouwen.

WALTER.

En, vader, waarom trekken wij niet haastig
Naar dat schoone land? Ik ga met u.

TELL.

Het land is schoon en goed, zooals de hemel;
Doch die 't bebouwen, zij genieten niet
Den zegen dien zij planten.

WALTER.

Wonen zij
Niet vrij als gij op uwen eigen bodem?

TELL.

Het veld behoort den bisschop en den koning.

WALTER.

Zoo mogen zij toch vrij in bosschen jagen?

TELL.

Den vorst behoort het wild en 't pluimgediert.

WALTER.

Zij mogen toch vrij visschen in den stroom?

TELL.

De stroom, het meer, de zee behoort den koning.

WALTER

Wie is die koning dan, dien allen vreezen?

TELL.

Dat is een man, die hen beschermt en voedt.

WALTER.

En kunnen zij dan niet zich zelf beschermen?

TELL.

Daar durft de buur niet zijnen buur vertrouwen.

WALTER.

O, vader! 't wordt mij bang in 't verre land,
Dan woon ik liever onder de lawinen.

TELL.

Ja, wel is 't beter, kind, de gletscherbergen,
Dan booze menschen in den rug te hebben.

WALTER.

Maar, vader, zijn hier dan geen booze menschen?

TELL.

Ja, kind, zaagt gij dien hoed op hoogen staak
Geplant, dien ieder schuwde?

WALTER.

Of begroette,
Behalve gij.

TELL.

Daarom word ik bewaakt
Door deze liên.

EEN WAPENKNECHT.

De landvoogd komt.

GESSLER, FRIESSHARDT — *gevolg en boeren.*

GESSLER *tot* FRIESSHARDT.

Treed voor,
Wie zijt gij? En wie is die man? Antwoord.

FRIESSHARDT.

Gestrenge heer, ik ben uw wapenknecht,
En aangesteld om bij den hoed te waken.
Ik heb dien man op heeter daad betrapt.

Tell is zijn naam: een jager, wel bekend;
Hij wilde uwen hoed den groet ontzeggen. —
Met moeite heb ik hem in dit verblijf
Bewaard, daar 't boerenvolk hem redden wilde.

GESSLER, *na eene pause.*

Veracht gij zoo uws keizers wil, vriend Tell,
En mij, die hier in zijne plaats beveelt,
Dat gij den hoed de eer ontzegt, dien ik
Tot proefsteen der gehoorzaamheid ophing?
Uw heilloos streven hebt gij mij verraden.

TELL.

Vergeef mij, heer. Uit onbedachtzaamheid,
Niet uit verachting is 't geschied.
Was ik bedachtzaam, dan heette ik geen Tell;
Wees mij genadig, 't zal niet weêr gebeuren.

GESSLER, *na eenig stilzwijgen.*

Gij zijt een meester op den boog, vriend Tell,
Men zegt, gij meet u driest met elken schutter?

WALTER.

Heer, dat moet waar zijn, want een appel schiet
Mijn vader van een boom op honderd passen.

GESSLER.

Is dat uw zoontje, Tell?

TELL.

Ja, eedle heer.

GESSLER.

Hebt gij meer kind'ren nog?

TELL.

Twee knaapjes, heer.

GESSLER.

En welke is het van wien gij 't meeste houdt?

TELL.

Heer, beide kind'ren zijn mij even lief.

GESSLER.

Nu, Tell, wijl gij den appel treffen kunt
Op honderd schreên, zoo moet gij uwe kunst
Voor mij vertoonen. Friesshardt, laat zijn boog
Uit zijne woning halen. — Maak u thans gereed,
Den appel van des knaapjes hoofd te schieten;
Doch 'k raad u, mik naauwkeurig, opdat gij
Den appel treft bij 't eerste schot, vriend Tell,
Want mist gij hem, dan is uw hoofd verloren.

Allen geven teekens van schrik.

TELL.

Heer, welk een gruweldaad eischt gij
Van mij? Ik zou een appel schieten van het hoofd
Mijns kinds? Neen, neen toch, heer. Dat kunt gij niet
In ernst bedoelen. Algoede God! Gij kunt
In ernst zoo iets niet van een vader eischen.

GESSLER.

Gij zult den appel schieten van het hoofd
Des knaaps: ik eisch, ik wil het zoo.

TELL.

Ik zou
Met mijnen boog op 't lieve hoofd mijns kinds
Een pijl afschieten! Liever sterf ik.

GESSLER.

Gij sterft, maar sterft met hem — of schiet.

TELL.

Mijn hemel!
Ik zou de moord'naar worden van mijn kind!
Gij, heer, gij hebt geen kind'ren; — gij weet niet
Wat omgaat in het minnend hart eens vaders.

GESSLER.

Ei, Tell, hoe zijt ge plots'ling zoo ontroerd?
Men zeide mij dat gij een droomer waart,

Wiens handelwijs van and'ren steeds verschilde;
Gij mint wat zeldzaam is; — daarom heb ik
Een waagstuk voor u uitgedacht.

FÜRST.

O, heer,
Scherts niet zoo wreed met dezen armen schutter.

GESSLER.

Wie zegt u dat ik scherts? — Hier is een appel.
Naar 't oud gebruik geef ik hem tachtig schreden:
Niet minder, ook niet meer. Hij pochte er op
Zijn man op honderd pas te kunnen treffen,
Nu, schutter, tref en mis uw doelwit niet.

BAUMGARTEN.

God, dat wordt ernstig; knaap, val op uw knieën,
En smeek den landvoogd om uw jeugdig leven.

FÜRST, *ter zijde tegen Melchthal, die naauwelijks zijn ongeduld bedwingt.*

Bedwing u toch, ik smeek het u, blijf rustig.

STAUFFACHER.

Laat het genoeg zijn, heer. Onmensch'lijk is 't
Met d' angst eens vaders zoo te spelen;
Als deze arme man zijn lijf en leven
Verbeurde door zijn lichte schuld, bij God!
Hij stierf reeds duizend dooden in zijn angst.
Ontsla hem ongedeerd en laat hem trekken.
Hij heeft u leeren kennen: en dit uur
Zal hem en zijnen versten naneef heugen.

GESSLER.

Naar 't plein met hem. Wat talmt gij toch? Kom aan
Uw leven is verbeurd; ik kan u dooden,
En zie, ik leg genadig uwe toekomst
In uwe eigen afgerichte hand.
De man die toch zijn lot in handen heeft,

Kan immers over een streng recht niet klagen.
Gij zegt, gij hebt een vasten blik, welaan,
Hier geldt het, schutter, uwe kunst te toonen;
Het doel is uwer waard; de prijs is groot. —
De roos te treffen in de schijf — een ander
Kan 't ook. *Hij* is mijn man, *hij* is mijn meester,
Die van zijn kunst onfeilbaar zeker is,
Wiens hand niet beeft, wiens oog niet duister wordt,
Al dreigt zijn vaderhart ook te bezwijken.

FÜRST *valt voor hem op de knieën.*

Heer landvoogd, wij erkennen uwe macht,
Doch schenk gena voor recht. Ontneem mij, heer,
De helfte mijner have, neem wat 'k heb,
Maar leg dien gruwellast niet op zijn schoud'ren.

WALTER TELL.

Grootvader, kniel niet voor dien valschen man.
Wijs mij de plaats maar aan. 'k Ben niet bevreesd,
Mijn vader treft den vogel in de vlucht,
Hij zal, wees maar bedaard, zijn kind niet dooden.

STAUFFACHER.

Heer landvoogd, roert u niet des knaapjes onschuld?

BAUMGARTEN.

Bedenk dat er een God hier boven leeft,
Aan wien gij rekenschap van uwe daân
Zult geven

GESSLER.

't Knaapje moet gebonden worden.

WALTER.

Mij binden? Neen, 'k wil niet gebonden zijn;
'k Zal stilstaan als een lam: ja zelfs niet aad'men.
Als gij mij bindt, neen, zoo kan ik het niet,
'k Zou tegen mijne banden worst'len.

BAUMGARTEN.

Walter,
Laat u ten minste een doek voor de oogen binden.

WALTHER.

Waarom voor de oogen, of denkt gij dat 'k vrees
Den pijl van vaders hand? Ik wil hem vast
Verwachten, en niet knippen zelfs met de oogen.
Kom, vader, toon dat gij een schutter zijt,
Hij g'looft u niet, hij denkt ons te verderven.
Den woesten man ten spijt, schiet af en tref.

MELCHTHAL,

Wat? Zal de gruwel toch voor onze oogen
Geschieden? Waartoe hebben wij gezworen?

STAUFFACHER.

't Is te vergeefsch. Wij hebben geene wapens;
Gij ziet het bosch van lansen voor de deur.

GESSLER.

Aan 't werk. Men voert de wapens niet vergeefs,
Gevaarlijk is 't-een moordgeweer te dragen,
En op den schutter springt de pijl terug. —
Gewapend zij alleen hij die gebiedt,
Verheugt het u den boog te kunnen voeren,
Welnu, ik zal het mikpunt u doen geven.

TELL *grijpt den boog.*

Kom, gaan we dan.

STAUFFACHER.

Hoe, Tell, gij wilt? Ik sidder.
Uw hand beeft reeds; uw forsche knieën knikken.

TELL.

Het schemert mij voor de oogen.

tot Gessler.

Heer voogd, ontsla

Mij van het schot: hier is mijn hart, mijn borst,
Roep uwe ruiters, schiet mij neder.

GESSLER.

Ik wil uw leven niet, ik wil het schot,
Gij kunt toch alles, Tell. Gij deinst voor niets;
Ge omklemt het roer van 't schip zoo als de boog;
U schrikt geen storm als er te redden valt:
Nu, redder, help u zelf — gij redt toch allen.

WALTER.

Kom, vader; kom, de goede God is ons nabij.

Allen af.

Achter de schermen.

STAUFFACHER.

De appel is gevallen.

Allen binnenkomende.

BAUMGARTEN.

't Knaapje leeft.
De appel is getroffen. Leve Tell!

WALTER, *in Tell's armen.*

Zie, vader, hier is de appel. 'k Wist het wel;
Gij zoudt uw eigen kind niet deeren.

TELL *staat wezenloos; hij drukt zijn zoon aan 't hart en valt neêr.*

FÜRST.

Gered zijt gij. O, kind'ren, mijne kind'ren.

STAUFFACHER.

God zij geloofd. Dat was een schot, waarvan
Men spreken zal tot in de laatste tijden.
Verhalen zal men van den schutter Tell,
Zoo lang de bergen staan op hunne plaatsen.

GESSLER.

Bij God! de appel is in 't midden doorgeschoten,
Het was een meesterstuk, ik moet hem prijzen.

BAUMGARTEN, *ter zijde.*

Het schot was goed, maar wee den man, die hem
Daartoe heeft aangespoord, God te verzoeken.

STAUFFACHER.

Kom tot u zelven, Tell, sta op, gij hebt
U mannelijk gedragen. Ga naar huis.

Hij rijst op.

GESSLER.

Tell, hoor eens.

TELL *komt nader.*

Wat beveelt gij, heer.

GESSLER.

Gij naamt
Een tweeden pijl uit uwen koker. Ja,
Ik zag het wel. Zeg wat die pijl beduidde.

TELL, *verlegen.*

Heer, dat 's een vast gebruik bij alle schutters.

GESSLER.

Met zulk een antwoord stel 'k mij niet te vreên.
Het zal wat anders wel beteekend hebben,
Zeg mij de waarheid onverholen, Tell.
Wat het ook zij, uw leven waarborg ik.
Waartoe de tweede pijl?

TELL.

Welaan, o heer,
Gij hebt mij 't leven toegezegd, ik wil
De waarheid u hartgrondig openbaren.

Den pijl grijpende en hem aanziende.

Met dezen tweeden pijl doorschoot ik u,
Had ik, o ramp, mijn dierbaar kind getroffen,
En u, o God! u had ik niet gemist.

GESSLER.

Wel, Tell. Het leven heb ik u geschonken;

Ik gaf mijn ridderwoord; dat wil ik houden;
Doch, wijl ik uwen boozen aard vermoed
En gageslagen heb, wordt gij gevoerd
Naar eene plaats, waar zon noch maan u groeten,
Opdat ik veilig zij voor uwe pijlen.
Komt, grijpt hem, knechten. Bindt hem vast.

Hij wordt gebonden.

STAUFFACHER.

Hoe, heer!
Durft gij dus hand'len met een man, aan wien
Zich Godes hand zoo zichtbaar openbaart.

GESSLER.

Laat zien of zij hem tweemaal redden zal.
Men breng' hem op mijn schip. Ik volg zoo
Aanstonds; ik zelf wil hem naar Kussnacht voeren.

BAUMGARTEN.

Dat moogt gij niet, dat mag de keizer niet;
Dat is in strijd met onze vrijheidsbrieven.

GESSLER.

Waar zijn ze? Heeft de keizer ze bekrachtigd?
Hij heeft ze *niet* bekrachtigd. Deze gunst
Wordt eerst verkregen door gehoorzaamheid.
Rebellen zijt gij allen tegen 's keizers
Gericht; gij koestert stoute oproer'ge plannen;
Ik ken u allen — ik doorzie u gansch. —
Hem, Willem Tell, neem 'k uit uw midden weg.
Doch allen zijt gij aan zijn schuld deelachtig. —
Wie wijs is leere zwijgen en gehoorzaam zijn.

Hij verwijdert zich.

FÜRST.

Het is voorbij; hij heeft besloten mij
Met gansch mijn huis te storten in 't verderf.

STAUFFACHER *tot* TELL.

O, waarom moest gij toch den woestaard tergen!

TELL.

Wie mijne smart beseft, bedwinge zich.

STAUFFACHER.

O nu is alles, alles weg! Met u
Zijn wij geketend allen en gebonden.

TELL.

Vaartwel!

WALTER.

O vader, vader, lieve vader!

TELL.

Daar boven is uw vader. Roep hem aan.

STAUFFACHER.

Tell, hebt gij aan uw vrouw nog iets te zeggen?

TELL *drukt den knaap aan zijn borst.*

De knaap is ongedeerd, mij zal God helpen.

ZESDE TAFEREEL.

In de hut van Ruodi.

STUSSI, RUODI, BAUMGARTEN.

BAUMGARTEN.

Ik zag het met mijn oogen. En geloof
't Is alles zoo geschied als ik u zeide.

RUODI.

En Tell gevangen weggevoerd naar Kussnacht,
De beste man in 't land, de braafste arm
Als 't eenmaal gelden zoude voor de vrijheid.

BAUMGARTEN.

De landvoogd voert hem zelven over 't meer;

Zij waren juist van plan zich in te schepen,
Toen ik van Fluelen afvoer; doch de storm
Die juist in aantocht is en die ook mij
Nu ijlings heeft gedwongen hier te landen,
Mag hunne afvaart wel verhinderd hebben.

RUODI.

Is Tell in keet'nen, in des voogds geweld,
Geloof, hij zal hem diep genoeg begraven,
Dat hij nooit meer het licht des dags aanschouwt;
Want vreezen moet hij de gerechte wraak
Des vrijen mans dien hij zwaar heeft getergd.

STUSSI.

De heer van Attinghausen, zegt men, sterft.

BAUMGARTEN.

Dan breekt het laatste anker onzer hoop;
Hij was het nog alleen die zijne stemme
Verheffen dorst voor billijkheid en recht.
De storm neemt toe. Leef wel! Ik neem in 't dorp
Mijn schuilplaats.

BAUMGARTEN *af.*

RUODI.

Tell gevangen en de vrijheer dood.
Steek veilig uw hoovaardig voorhoofd op,
O dwinglandij, werp alle schaamte af.
De mond der waarheid zwijgt. Het ziende oog
Heeft men geblind. Des redders arm geketend.
Raast vrij, gij winden. Schiet nu vuur, gij bliksem.
Gij wolken, berst. Gij stroomen, zwelgt het land,
Verwoest in zijne kiem al wat nog moet ontluiken.
Gij wilde elementen, maakt u meester.
Gij beeren, oude wolven komt. Het land
Behoort aan u. Wie leeft hier zonder vrijheid?

STUSSI.

Hoort hoe de afgrond raast, de stormwind loeit,
Zoo heeft de storm op 't meer nog nooit geraasd.

RUODI.

Te midden op het hoofd van eigen kind, —
Zoo iets werd aan een vader nooit geboden
En de natuur zou niet in woesten toorn
Daarover wrake roepen? Neen, 't bevreemdt
Mij niet zoo zich in 't meer de rotsen buigen,
Zoo gindsche spitsen, gindsche bergen ijs,
Die nooit ontdooiden sints den scheppingsdag,
Van hunne steile hoogte nedersmelten;
Indien de bergen breken, de oude kloven
Instorten, en een tweede zondvloed al
De woningen der levenden verzwelgt.

Men hoort de klok luiden.

STUSSI.

Hoort gij, zij luiden boven op den berg;
Gewis heeft men een schip in nood gezien.
Men trekt de klok dat er gebeden worde.

Ziet door het venster.

RUODI.

O wee het vaartuig, dat nu onder weg
In zulk een vreeslijk weêr geschommeld wordt.
Hier baat geen roer; geen stuurman is van nut.
De storm is meester. Wind en golven spelen
Hun spel vrij met de menschen. Wijd en zijd
Geen haven die hun vriend'lijk schuilplaats leent;
Rondom zijn rotsen, steil en ongenaakbaar,
Wier steenen borst een harnas wel gelijkt.

STUSSI.

Een schip! zie, vader, 't komt van Fluelen af!

RUODI.

God help' de arme lieden. Als de storm
In deze waterkloof aan 't dwarlen is,
Dan raast hij om zich met den angst van 't wilde dier,
Dat zijne klaauw verstompt op d' ijz'ren staven
Van zijne kooi. Vergeefs zoekt hij de opening;
Van rondom sluiten hem de rotsen in
Die hemelhoog den engen pas versperren.

STUSSI.

Het is het heerenschip van Uri. Vader
Ik ken 't aan 't roode dek en aan de vlag.

RUODI *gaat zien.*

Gerechte Hemel! Ja hij is het zelf,
De landvoogd die daar vaart. Daar dobbert hij
En voert in 't broze schip zijn misdaad mede.
Snel heeft de arm des wrekers hem gevonden.
Nu kent hij boven zich een sterker heer.
De golven luist'ren niet naar zijne stem,
De rotsen buigen hunne kruinen niet,
Grijp niet den rechter in den arm! Gij bidt?

STUSSI.

Ik bid niet voor den landvoogd. Om het leven
Van Tell bid ik; hij is ook op het schip.

RUODI.

O onverstand des blinden elements,
Moet gij om éénen schuldige te treffen
Het schip met man en muis verderven?

STUSSI.

Zie
Zij waren reeds gelukkig Buggisgrat
Voorbij, maar het geweld des storms dreef hen
Terug tot op den grooten Axenberg;
Ik zie ze niet meer.

RUODI.

Ginds ligt de Hackmesser,
Waar meerder schepen reeds verbrijzeld zijn.
Hun dood is wis, als zij niet wijs'lijk daar
Voorbij te sturen weten; maar 't is goed
Dat zij een goeden stuurman hebben. Kan
Er iemand helpen dan is 't Willem Tell.
Helaas, maar hem zijn arm en hand gekeetend.

WILLEM TELL *met den boog.*

Hij komt met rassche schreden, ziet verbaasd om zich heen, hevig bewogen. Midden op het tooneel gekomen werpt hij zich neêr, de handen naar de aarde en dan naar den hemel uitbreidend.

RUODI.

Wie is het? Hemel! Wat! Gij Tell? Gij hier?
Hoe komt gij hier? O spreek!

STUSSI.

Zeg, waart gij niet
Daar op het schip gevangen en gebonden?

RUODI.

Tell, zijt gij niet naar Kussnacht weggevoerd?

TELL *staat op.*

Ik ben bevrijd.

BEIDE.

Bevrijd? O wonder Gods!

STUSSI.

Van waar komt gij?

TELL.

Ik kom van 't schip.

RUODI.

In waarheid?

BEIDE.

Waar is de landvoogd?

TELL.

Op de golven drijft hij.

RUODI.

Is 't mogelijk? Maar gij? Hoe komt gij hier?
Hoe zijt gij aan uw boeien toch ontkomen?

TELL.

Door Gods gena: Hij redt uit bang gevaar.

BEIDE.

O spreek, o spreek toch.

TELL.

Wat in Altorf voor-
Gevallen is, weet gij!

RUODI.

't Is mij bekend.

TELL.

Dat mij de landvoogd vangen liet en binden
En naar zij burcht te Kussnacht wilde voeren.

RUODI.

En zich met u heeft ingescheept te Fluelen.
Wij weten 't; zeg, hoe gij den dwingeland
Ontkomen zijt.

TELL.

Ik lag in 't schip gebonden
Weerloos, eenen doodverklaarden man gelijk.
Nooit hoopte ik 't blijde zonlicht weêr te aanschouwen,
Nooit vrouw en kroost aan mijne borst te drukken
En troostloos staarde ik op de watervlakte.

RUODI.

O arme man!

TELL.

Zoo gingen wij op reis:
De landvoogd, Rudolf Harras, en zijn knechten.
Mijn koker echter met den handboog lag

Op 't achterschip, niet ver van 't roer verwijderd,
En toen wij Axenberg in 't ooge kregen,
Toen kwam er zulk een hevig onwêer op
En ging de golfslag zoo verbazend hoog,
Dat allen roeiers dra de moed ontzonk,
En elk niet anders dacht dan te verdrinken.
Toen hoorde ik dat een der dienaars sprak
Tot Gessler: "Heer, de nood is hoog gestegen;
"Wij zweven allen aan den rand des grafs,
"De stuurman is gansch radeloos van vrees,
"En bovendien kent hij het water niet.
"Een is er slechts aan boord die ons kan helpen;
"Tell is een sterke man, hij stuurt een schip
"Met kracht; zoo wij hem vroegen in den nood."
Toen sprak de voogd tot mij: "Tell, als gij 't waagt
"Ons uit den storm te helpen, schenk ik u
"De vrijheid." "Heer", sprak ik, "met Godes hulp
"Vertrouw ik 't mij wel toe. Ik zal u redden."
Men slaakte mijne banden en ik stond
Aan 't roer en stuurde 't schip naar welgevallen.
Intusschen keek ik zijwaarts af naar boog
En koker; ook doorzocht mijn oog den oever,
Waar zich een voordeel opdeed tot ontsnapping,
En toen 'k een rotspunt zag die voorwaarts sprong
In zee .....

RUODI.

Ik ken hem goed; 't is aan den voet
Des grooten Axen. 't Is niet moog'lijk dat gij echter,
Van 't schip afspringend, dien bereiken kunt.

TELL.

Ik riep het volk de hand aan 't werk te slaan,
Opdat wij Axenberg voorbij geraken
Zouden, dan was het ergst geleên, zei ik,

En toen wij hem fiks roeiend waren om-
Geraakt, roep 'k Gods genade in en druk
Met alle ligchaamskrachten ingespannen
Het achterschip naar dezen rotsmuur heen;
Toen snel mijn wapens grijpend, zwaai ik vlug,
Hoog springend mij op 't afgeplatte stuk
En met een fikschen stoot mijns voets, duw ik
Het scheepje onverwijld in 's afgronds baren
Terug. Daar drijve het op Gods gena!
Zoo sta ik hier, 't geweld des storms ontkomen,
En wat meer zegt, 't geweld der menschen ook.

RUODI.

Tell, Tell, een zichtbaar wonder heeft de Heer
Aan u gedaan, naauw g'loof ik mijne zinnen.
Doch zeg mij: waarheen denkt gij thans te gaan,
Want veiligheid bestaat er voor u niet,
Tenzij de voogd zijn graf vindt in de golven.

TELL.

Ik hoord' hem zeggen, toen ik nog in 't schip
Gebonden lag: hij wou bij Brunnen landen
En over Schwijtz naar zijnen burcht mij voeren.

RUODI.

Wil hij den weg daarheen te lande nemen?

TELL.

Hij denkt 't.

RUODI.

O zoo verberg u zonder zuimen.
Niet tweemaal helpt u God uit zijne hand.

TELL.

Noem mij den naasten weg naar Artz en Kussnacht!

RUODI.

De groote weg loopt over Steinen. Maar
Mijn zoon kan korter en geheimer pad

U wijzen dat van hier langs Löwerz loopt.

TELL *geeft hem de hand.*

God loon' u voor uw weldaad, vriend, vaarwel.

Gaat, maar keert terug.

Hebt gij ook niet te Rütli meêgezworen,
Mij dunkt, men noemde u mij.

RUODI.

Ik was er bij,
Vriend Tell, en heb den bondseed meêbezworen.

TELL.

Snel dan naar Burglen, groet mijn vrouw van mij,
Zeg haar dat ik gered ben en geborgen.

RUODI.

Doch waarheen, zeg ik haar dat gij gevloden
Zijt?

TELL.

Gij zult mijnen zwager bij haar vinden
En andren die in Rütli mede zwoeren.
O zeg hun dat zij zijn vol goeden moed
En wakker; Tell is vrij; en meester van
Zijn arm. Zij zullen spoedig van mij hooren.

RUODI.

Wat hebt gij voor? Ontdek mij uw geheim.

TELL.

Als het verricht is, zal het u ter ooren komen.

Gaat weg.

RUODI.

Wijs hem den weg, Stussi. God sta hem bij,
Hij gaat recht op zijn doel, wat het ook zij.

ZEVENDE TAFEREEL.

Een hut op de bergen.

TELL, *met zijn handboog.*

Langs deze kleine woning moet hij komen.
Er loopt geen andre weg naar Kussnacht. Hier
Geschiede 't. De gelegenheid is gunstig:
De vlierstruik daar onttrekt mij aan zijn oog,
Uit gindsche struiken kan mijn pijl hem treffen.
Maak uwe reekning met den Hemel, voogd!
Weg moet ge; uw laatste uurtje heeft geslagen.
Ik leefde stil en vreedzaam voort, — mijn pijl
Was op de gems of 't wouddier slechts gericht,
En mijn gedachten waren rein van moord.
Gij hebt mij wreed uit mijne kalme rust
Gewekt; in gistend drakengift hebt gij
De melk der vrome liefde mij veranderd.
Aan 't ongehoorde hebt gij mij gewend.
Wie zich des knaapjes hoofd tot doelwit stelde,
Die kan ook treffen in des vijands hart.
Mijn arme kind'ren, mijn onschuldig kroost,
Mijn trouwe vrouw moet ik voor uwen haat
Beschutten, landvoogd. Ja toen ik de pees
Des boogs aantrok en toen de hand mij beefde,
Toen gij met wreeden duivellust mij dwongt
Op 't hoofd des kinds een pijl te richten, toen
'k Onmachtig smeekend handen wrong voor u,
Toen deed ik stil een plechtige gelofte,
En zwoer met duren eed, dien God slechts hoorde,
Dat van mijn tweede schot het eerste wit
Uw hart zijn zou. En die gelofte
Is eene heil'ge schuld die ik wil lossen.
Gij zijt mijn heer, de voogd van mijnen keizer,

Doch deze zelfs had nooit veroorloofd wat
Gij durfdet doen. U zond hij in deez' landen,
Om recht te spreken, streng recht, want hij is
Verbolgen, maar niet om met vuigen lust,
U strafloos iedren gruwel te vergunnen.
Er leeft een God die 't onrecht straft en wreekt. —
Mijn dierbaar kleinood, thans mijn grootste schat,
Kom hier, mijn dierbre boog, die smarten brengt
En wonden slaat; een wit wil ik u geven,
Dat u niet zal weêrstaan. O trouwe boogpees,
Die vaak mij goed gediend hebt bij de spelers,
Verlaat mij niet nu 't spel voor ernst moet wijken,
Voor vreeselijken ernst; houd stand, o pees,
Gij die zoo vaak den scherpen pijl bevleugelt.
Ontliep de pijl nu kracht'loos aan mijn handen,
Geen tweede rest me om af te schieten. Hier
Op deze bank wil ik mij nederzetten,
Den wandelaar tot korte rust bereid. —
Wat is de wereld toch? Een ieder zwoegt
En slaaft en slooft en let niet op den naaste.
De zorgenvolle koopman en de licht
Omgorde pelgrim, ook de vrome monnik,
De woeste roover en de vrool'ke zanger,
Gaan ieder hunnen weg naar 's werelds end;
Een ieder doet zijn werk; — het mijne is moord.

Hij zet zich.

Als vroeger vader uittrok, lieve kind'ren,
Dan was 't een vreugde, als hij wederkwam.
Nooit keerd' hij huiswaarts of hij bracht iets meê,
Het zij een schoone Alpenbloem, het zij
Een vreemde vogel, 't zij een schelp of hoorn,
Zoo als de wandelaar die op de bergen vindt.
Nu gaat uw vader uit op and're jacht,

In 't woeste oord zit hij met moordgedachten;
Des vijands leven is 't waarop hij toelegt.
En toch ook thans denkt hij slechts, lieve kind'ren,
Aan u. Om u te steunen, en voor der
Tyrannen wraak uw onschuld te behoên,
Wil hij tot moord nu zijnen handboog spannen.

Staat op.

Ik loer op edel wild. Gewis, indien
Den jager 't niet verdriet soms lange dagen
In 't rond te dolen bij de strengste kou,
Van rots tot rots, door sprong op sprong, zijn leven
Te wagen, op de gladde rots te klimmen,
Waar hij zich vast kleeft met zijn eigen bloed,
Om een armzalig stukje wild te schieten: —
Hier geldt het eed'ler buit, het geldt het hart
Des doodvijands, dien hij verderven wil.
Mijn gansche leven lang heb ik den boog
Gespannen, mij in die eed'le kunst geoefend,
'k Heb dikwerf zelfs geschoten in het wit,
En meen'gen schoonen prijs te huis gebracht
Van 't vreugdefeest der schutters. Maar 'k wil heden
Het meesterschot doen en den besten prijs
In 't gansche bergland winnen.

STUSSI *komt op.*

In Mörlischachen viert men heden feest.
De rijke Kuno geeft zijn bruiloft en
Heeft elk rechtschapen Zwitser uitgenoodigd.
Kom meê.

TELL.

Een ernstig gast voegt immers niet
In 't bruiloftshuis; 't zou slechts een wanklank wezen.

STUSSI.

Drukt u ook kommer, werp dien frisch van 't harte.

Neem meê wat komt; de tijden zijn thans zwaar,
En daarom moet de mensch de vreugde niet
Ontsnappen laten. Hier trouwt men en ginds
Delft men een graf.

TELL.

Maar al te dikwijls komt
Het eene bij het and're.

STUSSI.

Ja, in waarheid,
Zoo is de wereld. Onheil allerwegen:
Een berg is ingestort in 't land van Glarus.

TELL.

Hoe, wank'len zelfs de bergen! O, niets staat
Meer vast op aarde.

STUSSI.

Wat beteekent dit
Anders dan ongeluk, dan daden die
Ons onheil spellen.?

TELL.

Ieder dag brengt ze ons,
Geen wonderteeken hoeft ze te verkonden.

STÜSSI.

Ja, wel hem die zijn veld in rust bebouwt
En ongekrenkt in huis zit bij de zijnen.

TELL.

De vroomste zelfs kan niet in vrede leven,
Als het den boozen nabuur niet bevalt.

Hij ziet onrustig rond.

STUSSI.

Het ga u wel. Gij wacht gewis hier iemand.?

TELL *maakt eene toestemmende beweging.*

STUSSI.

Ik insgelijks; keer wel behouden t' huis.

Gij zijt uit Uri. Onze eed'le heer,
De landvoogd wordt op heden nog verwacht.

TELL *en* STUSSI *af.*

GESSLER *en* RUDOLF DE HARRAS *treden binnen.*

GESSLER.

'k Wil hier een weinig rusten van den storm
En 't doorgestaan gevaar.

Hij gaat zitten.

Mij haat het volk.
Niet waar, gij raadt mij allen zachtheid aan.
Mijn leven zelfs ben ik niet zeker, Rudolf.
Zeg wat gij wilt, ik ben des keizers dienaar
En moet bedacht zijn hoe ik hem behage;
Hij heeft mij niet in 't land gestuurd om 't volk
Te vleien of genadig recht te doen.
Gehoorzaamheid wil hij, 't geldt hier de vraag
Wie heer zal zijn: de keizer of de boer.

STUSSI *komt terug.*

STUSSI.

Nu is het oogenblik gekomen. Moed
Gevat.

nadert vreesachtig.

O, hij zal mijne beê verhooren.

GESSLER.

Ik heb den hoed te Altorf niet geplaatst
Uit bloote scherts of om de harten van
Het volk te leeren kennen. 'k Ken ze lang.
Ik heb hem daar geplaatst opdat zij leerden
Hun nek te buigen, hunnen fieren nek.
Wat *stooten* moest heb ik gelast, geplaatst
Op hunnen weg dien zij voorbijgaan moeten,
Opdat hun oog zich ergere, maar tevens
Den heer dien zij vergeten, hun herin're!

RUDOLF.

Het volk heeft echter ook zijn rechten,

GESSLER.

Ei,

Maar het is nu geen tijd die af te meten.
Men smeedt in Oostenrijk thans groote plannen;
Het keizershuis wil wassen. Wat de vader
Roemvol begon, dat wil de zoon voleinden.
Dit kleine volk is ons een steen des aanstoots:
Het moet zich onderwerpen, hoe 't ook ga.
Maar kom, reeds lang genoeg getalmd.

Zij willen weggaan.

STUSSI.

Barmhartigheid, heer landvoogd, schenk genade.

GESSLER.

Hoe durft gij 't wagen in deez' hut te dringen;
Ga heen — terug.

STUSSI.

Mijn vader zit gevangen,
Mijn arme broeders schreeuwen van den honger.
Heb medelijden, heer, met onze ellend.

RUDOLF.

Wie is uw vader? Spreek!

STUSSI.

Een arme man,
Die op 't Rigigebergt het gras wegmaait,
Dat langs den afgrond groeit of langs de steile
Wanden der rots, waar 't vee niet klimmen durft.

RUDOLF *tot den landvoogd.*

Bij God, een jammerlijk, ellendig leven.
Ik bid u, laat hem los, den armen man.
Wat hij misdreven hebbe, — straf genoeg
Is zijn ontzettend handwerk.

Tot STUSSI.

U zal recht
Geworden op 't kasteel. Meld u daar aan,
Herhaal uw bede. — Hier is 't niet de plaats.

STUSSI.

Neen, neen ik scheide niet van deze plaats,
Voordat de voogd mijn beê heeft ingewilligd;
Reeds in de zesde maand ligt hij in 't slot
En wacht vergeefs op d' uitspraak van den rechter.

GESSLER.

Knaap, wilt gij mij geweld aandoen? Ga heen.

STUSSI.

Rechtvaardigheid, landvoogd. Gij zijt de rechter
In 't land en gij bekleedt des keizers plaats.
Doe uwen plicht. Zoo gij gerechtigheid
Durft van den hemel hopen, doe ze ons.

GESSLER.

Voort! Jaag dat drieste volk weg uit mijn oogen.

STUSSI *op de knie vallend.*

Neen, neen ik heb toch niets meer te verliezen.
Gij komt niet van deez' plaats, o voogd, voordat
Gij recht gesproken hebt. Plooi vrij uw voorhoofd,
Verpletter mij met uwen blik. — Wij zijn
Zoo grenz'loos ongelukkig, dat wij niets
Om uwen toorn meer geven.

GESSLER.

Knaap, maak plaats,
Of anders voel de slagen mijner zweep.

STUSSI.

Sla toe, o voogd, ik zou niet d' eerste zijn
Dien uwe zweep trof.

RUDOLF.

Zijt gij razend, knaap?

GESSLER.

Roep mijne knechten. Breng dien jongman weg.

RUDOLF.

De knechten kunnen er niet door, o heer:
Het bergpad is versperd door eene bruiloft.

GESSLER.

Een al te zachte heerscher ben ik nog
Voor 't dom gemeen; de tongen zijn nog vrij,
't Is nog niet naar behooren goed beteugeld;
Maar het zal anders worden: 't is mijn vast
Voornemen dezen stuggen geest te breken.
Den stouten zin voor vrijheid wil ik buigen.
Een nieuwe wet wil ik in deze landen
Afkondigen — 'k Wil.....

Een pijl doorboort hem; hij brengt de hand aan 't hart en valt op de borst neêr.

God zij mij genadig!

RUDOLF.

Heer landvoogd — Spreek! Wat is 't? Van waar die pijl?

STUSSI.

Moord, moord. De landvoogd valt. Hij is getroffen.

RUDOLF.

Hoe vrees'lijk een gebeurt'nis! Och! Heer ridder!
Roep Gods ontferming in! Gij zijt alreeds
Een man des doods.

GESSLER *zacht.*

Dat is de pijl van Tell.

Verscheiden dienaars treden binnen.

RUDOLF.

Brengt haastig hulp en zet den booswicht na.
Verloren man, zoo moest het met u enden,
Doch gij waart doof voor elken goeden raad.

STUSSI.

Bij God, daar ligt hij bleek en zonder leven.

VELE STEMMEN.

Wie heeft het feit gepleegd?

Men hoort in de verte bruiloftsmuziek.

RUDOLF.

Is 't volk dan dol,
Dat het den moord met feestmuziek verzelt?
Heer landvoogd, spreek indien gij kunt. Hebt gij
Mij niets meer meê te deelen?

Gessler geeft teekens met de hand die hij driftig herhaalt, omdat ze niet dadelijk begrepen worden.

Waar zal 'k heen,
Naar Kussnacht? Ik versta u niet. O, word
Niet ongeduldig. — Laat toch al het aardsche!
Denk thans u met den Hemel te verzoenen.

STUSSI.

Zie hoe hij bleek wordt. Zie, nu vaart de dood
Hem door de leden: de oogen zijn gebroken.
Zoo sterft, van God verlaten, onze beul.

RUDOLF.

Waanzin'ge knaap, hebt gij dan geen gevoel?
Verblijdt gij u bij d' aanblik van dien gruwel?
Helpt, slaat de handen zaam. — Durft niemand hem
Den pijl uit 't hart te trekken? Helpt niet een?

EEN UIT DEN HOOP.

Hem aanraken, dien God geslagen heeft?

RUDOLF.

Verdoem'nis treff' u allen!

STUSSI.

Zwijg stil, heer,
Uw heerschen neemt een einde. 's Lands tyran

Is nu gevallen. Ridder, wij verdragen
Nu geen geweld meer. Wij zijn vrije menschen.

ALLEN.

Het land is vrij!

RUDOLF.

Is het zoo ver gekomen?
Endt uw gehoorzaamheid en vrees zoo gauw?
Tot een paar wapenknechten.
Gij ziet den wreeden moord, door Tell gepleegd.
Vergeefsch zou 't zijn den moorder na te zetten.
Ons dringen and're zorgen. Op! naar Kussnacht,
Opdat wij 's keizers veste redden mogen.
Want losgerukt in dezen oogenblik
Zijn alle banden, alle orde wijkt;
Op niemands trouwe is thans meer te reek'nen.

RUDOLF *met een paar knechten af.*

NEGENDE TAFEREEL.

In de herberg te Altorf.

RUODI, STEINMETZ *en anderen.*

RUODI.

Zaagt gij de vuursignalen op de bergen?

STEINMETZ.

En hoordet gij der klokken dof gebrom?

RUODI.

De vijand is verjaagd.

STEINMETZ.

De burchten zijn veroverd.

RUODI.

En wij, in 't land van Uri, dulden nog
Op onzen bodem het tyrannenslot? .....
Zijn wij de laatsten die zich vrij verklaren?

Op bladz. 56 staat NEGENDE TAFEREEL, in plaats van ACHTSTE TAFEREEL.

STEINMETZ.

Zal 't juk, dat ons in dwang houdt, blijven staan?
Op, mannen, rukt het neêr, breekt af.

ALLEN.

Breekt af.

RUODI.

Gij, stier van Uri, blaas op uwen hoorn,
Dat het vèrklinkend in de bergen schalle,
En ied're echo in de rots-spelonken
Opwekkend, snel de mannen van 't gebergt
Te zamen roept.

De stier van Uri gaat heen.

FÜRST *komt op.*

Wacht, mannen, wacht een poos,
Nog missen wij 't bericht, wat er gebeurd is
In Schwijtz en Unterwalden. Laat ons eerst
Op boden wachten.

RUODI.

Wachten? De tyran
Is dood, de dag der vrijheid is verschenen.

STEINMETZ.

Zijn deze vlammen niet de heilboôn, die
Alom in 't rond op onze bergen lichten?

RUODI.

Komt allen, komt, wij roepen onze vrienden,
Bespringen 't sterke slot, wij halen trans
En toren neêr; geen steen blijv' op den ander.

STEINMETZ.

Gezellen komt! Wij hebben 't opgebouwd,
Wij zullen 't ook vernielen.

ALLEN.

Komt, we gaan.

Allen af behalve Fürst.

FÜRST.

't Is in zijn vaart onmogelijk te houden.

MELCHTHAL *en* BAUMGARTEN *komen op.*

MELCHTHAL.

Wat, staat de burcht nog, en 't slot Sarnen ligt
Reeds in de asch; de Rossberg is vernield.

FÜRST.

Zijt gij het, Melchthal? Brengt gij ons de vrijheid?
Zeg, zijn de landen allen reeds bevrijd?

MELCHTHAL *omarmt hem.*

Vrij is de grond. Verheug u, oude vader!
In dezen oogenblik, terwijl wij spreken,
Is geen tyran meer in het vaderland.

FÜRST.

O, spreek, hoe werdt gij hunne burchten machtig?

MELCHTHAL.

't Was Rudenz die het Sarnerslot ons won;
Den Rossberg had ik 's nachts er vóór bestegen.

FÜRST.

En Landenberg?

MELCHTHAL.

Is over berg en dal.
Niet mijne schuld was het, dat hij het licht
Der oogen hield, dat hij mijn ouden vader
Ontnam. Ik greep den booswicht op de vlucht
En bracht hem aan de voeten van mijn vader;
Reeds zwaaide ik het zwaard hem over 't hoofd; —
Van de barmhartigheid des blinden grijsaards
Verkreeg hij smeekend het geschenk des levens.
Een eed zwoer hij van nooit te zullen keeren.
Hij zal dien houden: onzen arm heeft hij
Gevoeld.

FÜRST.

Wel u, dat gij de schoone zege
Met bloed niet hebt bevlekt!

RUODI, *met zijne volgelingen, keert terug; zij brengen den hoed op den staak gedragen weder.*

ALLEN.

Vrijheid, vrijheid!

FÜRST.

Ziet welk een feest. De kind'ren zullen zich
Deez' blijden dag als grijsaards nog herin'ren.

RUODI.

Hier is de hoed voor wien we ons buigen moesten,
Zeg ons, wat daarvan worden moet, Baumgarten.

FÜRST.

God, onder dezen hoed stond Willem Tell.

BAUMGARTEN.

Vernielt dat teeken der tyrannen macht,
In 't vuur er meê.

MELCHTHAL.

Neen, laat ons hem bewaren,
Der tyrannie moest hij tot werktuig dienen,
Hij zal der vrijheid eeuwig teeken zijn.

FÜRST.

Het werk is aangevangen; niet voleindigd;
Thans zijn ons vaste moed en eendracht noodig,
Want, zijt gewis, niet zuimen zal de keizer,
Des landvoogds dood te wreken; hij hoopt toch
De zijnen met geweld terug te voeren.

MELCHTHAL.

Hij moge komen met zijn legermacht.
Is eens het binnenland bevrijd, dan jaagt
De vijand buiten ons geen vrees meer aan.

RUODI.

Slechts weinig passen oop'nen hem het land;
Die zullen wij bedekken met ons ligchaam.

BAUMGARTEN.

Wij zijn vereenigd door een eeuw'gen band,
En zijne legers zullen ons niet deren.

STAUFFACHER *komt binnen.*

STAUFFACHER.

Rechtvaardig is de heer in zijn gericht.

BAUMGARTEN.

Wat is er?

FÜRST.

Ha, heer Werner, zijt gij het?
Wat brengt gij ons?

STAUFFACHER.

Hoort toe en dankt den Heer.
Van eene groote vrees zijn wij bevrijd:
De keizer is vermoord.

FÜRST.

O groote God!

Allen dringen zich om Stauffacher.

ALLEN.

Vermoord, de keizer? Albrecht, hij vermoord?

MELCHTHAL.

Niet mogelijk. Van waar kwam u die tijding?

STAUFFACHER.

Zij is gewis. Bij Brück viel keizer Albrecht
Door moord'naars hand. Johannis Muller bracht ze
Van Schaffhausen.

FÜRST.

Wie waagde zulk een daad?

STAUFFACHER.

Zij wordt nog meer afschuw'lijk door den dader.

Het was zijn neef, Johan, zijn broeders kind,
Johan van Zwaben, die het feit volbracht.

MELCHTHAL.

Zeg ons, wat dreef hem tot dien ijsbren moord.

STAUFFACHER.

De vorst onthield des vaders erfdeel
Aan zijnen neef, die manend er om vroeg;
Men zegt, hij wilde hem daarvan berooven,
En dit verlies met eenen bisschopshoed
Goedmaken. Hoe het zij, de jong'ling leende
Het oor aan boozen raad. Zijn wapenbroeders,
De ed'le heer van Escherbach, de heeren
Von Fegerfelden, von der Wart en Palm
Besloten met hem, zich te wreken.

FÜRST.

Zeg,
O zeg, hoe werd het gruwelstuk volvoerd?

STAUFFACHER.

De keizer reed te paard van Stein naar Baden,
Hij wilde naar Rheinfeld, waar 't hof was, gaan;
Met hem de vorsten Hans en Leopold,
En een gevolg van hooggeboren heeren,
En toen ze kwamen aan de Reuss, waar men
Zich met een pont laat over 't water zetten,
Toen drongen zich de moord'naars in het schip,
Zoodat zij van 't gevolg den keizer scheidden.
Daarna, — toen Albrecht door een akkerland
Zijn weg vervolgt — men zegt er zou een stad
Uit d' ouden tijd der heid'nen onder liggen —
Stoot hertog Hans den dolk hem in de keel,
Rudolf van Palm doorrijgt hem met een speer,
En Heinrich Eschenbach klooft hem den schedel:
Zoodat hij, badend in zijn bloed, bezwijkt.

Verslagen door de zijnen, in 't gezicht
Van Habsburgs oud en hoog familieslot.
Aan d' andren oever zagen zij de daad;
Doch door den stroom gescheiden, konden zij
Slechts jamm'ren, klagen, krijten, handenwringen.
Een arme vrouw zat niet ver van den weg,
In haren schoot blies Albrecht d' adem uit.

MELCHTHAL,

Zoo heeft hij slechts zijn vroege graf gedolven,
Die onverzaad'lijk alles wilde hebben.

STAUFFACHER.

Een vreesselijke schrik greep allen aan;
Versperd zijn alle passen in 't gebergt,
En elk gewest bevestigt zijne grenzen;
Het oude Zürich zelfs sloot zijne poorten —
Die dertig jaar geopend stonden — toe,
De moord'naars vreezend en nog meer de wrekers;
Want, met den banvloek in de hand, komt der
Hongaren koningin, de strenge Agnes,
Die niet de lieve zachtheid kent van 't schoone
Geslacht, om 's vaders koninklijke bloed
Te wreken aan der moord'naars ganschen stam,
Aan hunne knechten, kind'ren en kinds kind'ren,
Ja aan de steenen hunner sloten zelfs.
Gezworen heeft ze, ter vergelding,
In 's vaders graf te zenden tal van mannen,
In bloed zich als in voorjaarsdauw te baden.

MELCHTHAL.

Weet men waarheen de moord'naars zijn gevlucht?

STAUFFACHER.

Zij vloden weldra, na volbrachte daad,
Langs vijf verscheiden wegen uit elkander,

En scheidden om elkaâr nooit weêr te zien.
Hertog Johan moet dwalen in 't gebergte.

FÜRST.

Zoo draagt de misdaad geene vrucht voor hem.
De wrake draagt geen vrucht! Zich zelf is zij
Het vreesselijkste voedsel; haar genot
Is moord en haar verzadiging is afschrik.

STAUFFACHER.

Den moord'naars brengt de misdaad geene winst.
Wij echter plukken met een reine hand
De zegenrijke vrucht der bloed'ge misdaad,
Want van een groote vrees zijn wij bevrijd.
Gevallen is der vrijheid grootste vijand.
En, naar men zegt, zal nu de scepter gaan
Uit Habsburgs huis in eenen andren stam.
Het rijk zal zijne kiesvrijheid handhaven.

FÜRST.

Vernaamt gij iets?

STAUFFACHER.

De graaf van Luxemburg
Is door de meerderheid reeds aangewezen.

FÜRST.

Wel ons, dat wij aan 't rijk getrouw gebleven zijn,
Nu is te hopen op gerechtigheid.

STAUFFACHER.

De nieuwe heer zal zijne vrienden helpen,
En ons beschermen tegen Oost'rijks wraak.—
Maar waar is Tell? Zal hij alleen ontbreken,
Die onze vrijheidstichter is. Het grootste
Heeft hij gedaan, het zwaarste zelfs geleden.
Komt, allen, komt, een beêvaart naar zijn huis
Gejubeld hem ter eer, hem, aller redder!

Tell en zijn zoon komen op.

ALLEN.

Hoezee voor Tell, den schutter, den beschermer!

TELL.

Vergeten wij het doorgestane leed.
Ik sta weêr vrij te midden van de mijnen.
Mijn kind, mijn vrienden, God schonk kracht,
Zijn arm was mij nabij in 't bange uur.
God stuurde deze hand dat zij niet moordde,
Maar allen heeft gered van 't vreemde juk.

WALTER.

Waar, vader, hebt gij uwen boog gelaten?
Ik zie hem niet.

TELL.

Gij zult dien weder zien.
Hij is op eene heil'ge plaats geborgen.
Hij zal voortaan tot geene jacht meer dienen.

STAUFFACHER.

Landlieden, eedgenooten, blijft getrouw
Aan den gesloten bond, leeft steeds eendrachtig,
Bemint uw land! geen tweedracht, geen eerzucht
Verdeele noch verzwakke u. Vooral
Bewaart uw vrijheid als een dier kleinood,
Het eenigst, maar het grootste erfstuk, dat
Gij stervend uwen kind'ren na kunt laten.
O, mogen zij, noch eenig volk, 't ervaren,
Gelijk wij, wat 't gemis van dit kleinood
Beteekent, noch veel minder 't zelfverwijt
Verduren, dat door eigen schuld die schat
Hun is ontvallen. Dat verhoede God!
Zijn zegen rust' op Zwitserland!

